

ВІДГУК

офіційного опонента,
доктора педагогічних наук, професора
Федій Ольги Андріївни
на дисертаційну роботу ТАРАНЕНКО Юлії Петрівни
«Підготовка майбутніх учителів хореографії
до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів»
подану на здобуття
наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дисертації

Процеси трансформації та інтеграції, що відбуваються в соціально-політичному та культурно-освітньому житті суспільства, вимагають якісних змін у концептуально-змістових засадах професійної підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін у початковій освіті. Особлива відповідальність, яка покладається сьогодні на цих педагогів, пов'язана з феноменологічними ознаками їхньої професійної діяльності, від якої залежать: по-перше – цілісний, гармонійний розвиток дитини епохи інформаційного суспільства, за рахунок привнесення у часто «заінтелектуалізований» педагогічний процес повноцінних емоційно-естетичного та індивідуально-творчого компонентів, по-друге – вдале, творчо-вмотивоване, особистісно-наповнене становлення учня початкової ланки освіти на перших етапах його шкільного життя, що забезпечуватиме успішну освітню траєкторію особистості впродовж усього життя.

Тому сучасній вищій мистецько-педагогічній освіті властиве глобальне реформування, спрямоване на підвищення вимог до якості навчання та формування професійної компетентності майбутніх фахівців-педагогів, зокрема актуалізацію емоційно-чуттєвої сфери суб'єктів педагогічного процесу, наповнення його естетичним творчим змістом. На цьому наголошується у нормативно-правових документах – Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014); Стратегії Європейського Союзу з освіти та навчання «Європа–2020» (2011), Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів (2009), Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (2013); «Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років» (2014); Галузевій концепції розвитку неперервної педагогічної освіти (2013), Педагогічній Конституції Європи (2013) та ін.

Нині, з позицій класичної естетики, філософії гуманізму, сучасної педагогічної антропології, синергетики, дитиноцентрованої педагогіки тощо процеси виховання, навчання та розвиток більшістю вчених-гуманістів розуміються як творчі акти, максимально наближені своїм характером до мистецтва, які заперечують саме існування наперед заданої, безумовно правильної, єдино можливої універсальної моделі освіти. За таких умов, як справедливо зауважує дисертантка, якнайкраще може проявитися виховний та розвивальний потенціал мистецтва, яке, будучи цікавим, сприймається

вихованцями як бажана для них діяльність, яку вони самі обирають, і, здійснюючи яку, визначають власну стратегію взаємодії з соціумом. Організований таким чином навчально-виховний процес є, по суті, процесом самодетермінації вільної особистості. А поняття «творчість особистості» трактується як її атрибутивна якість.

Саме тому майбутній учитель хореографії – мистецтва, що максимально наближене до природи, активності світосприйняття та життєтворчості дитини молодшого шкільного віку – має володіти не лише предметними знаннями та вміннями, але й здатністю до моделювання, планування, проектування та організації навчально-виховного процесу на засадах креативності, що дасть йому можливість ефективно формувати творчу особистість учня-початківця.

Теоретичне обґрунтування, розробка й експериментальна перевірка моделі підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, визначені як мета дослідження, є органічною складовою багатьох питань, пов'язаних з розвитком творчого та особистісного потенціалу самих майбутніх педагогів мистецьких дисциплін, оновленням системи психолого-педагогічної підготовки інноваційними формами та методами організації навчально-виховного процесу у вищій школі, що говорить про безперечну актуальність обраної наукової проблеми.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Проведений аналіз дисертації Тараненко Ю.П. дає підстави розглядати її як завершений та цілісний доробок з проблеми, важливої для вітчизняної педагогічної науки та освітянської практики. Науково-понятійний апарат дисертації визначено відповідно вимогам до такого рівня робіт і є достатнім для розв'язання окреслених дисертантом завдань. Всебічному розв'язанню завдань наукового пошуку сприяла коректно використана система теоретичних і практичних методів дослідження, широка джерельна база.

Методологічну основу дослідження забезпечують теоретичні положення антропологічного, особистісно зорієнтованого, компетентнісного та креативного підходів, на основі яких сформульовано концептуальну ідею дослідження (чим яскравіша індивідуальність майбутнього вчителя хореографії, тим гармонійніше в ньому будуть поєднуватися професіоналізм і духовна культура; своєрідніше він сприйматиме, оцінюватиме й перетворюватиме навколишню дійсність і цікавішим стане для своїх вихованців, набуваючи завдяки цьому значно більших можливостей впливу на розвиток їхніх художньо-творчих здібностей), що уможливило об'єктивне вивчення процесу професійної підготовки майбутніх учителів хореографії у вищій школі.

Дисертація, на наш погляд, є добротним і змістовним дослідженням, що представляє собою плідну спробу системно проаналізувати та структурно інтегрувати наукові педагогічні розвідки та знання з особливостей підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей

молодших школярів та можливості й шляхи їх реалізації у навчально-виховному процесі сучасного педагогічного вишу.

Вірогідність основних положень і висновків проведеної роботи забезпечується опорою на наукову методологію, вихідні теоретичні положення й понятійно-термінологічний апарат дослідження, багаторічним вивченням проблеми, репрезентативністю вибірки, практичним підтвердженням теоретичних положень експериментальної роботи, використанням взаємодоповнюючих методів науково-педагогічного дослідження, адекватних його меті й завданням

Зміст роботи та аналіз основних положень дисертації підтверджує досягнення мети і вирішення завдань дослідження. Пропозиціям, розробкам та висновкам, які представлені в дисертації властива повнота та логічність викладу, достатній рівень обґрунтованості й достовірності.

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів

Характеризуючи наукову новизну виконаного дослідження, слід відзначити, що дисертаційна робота за своєчасністю постановки проблеми та її операційно-технологічним вирішенням гідно вирізняється з чисельної низки досліджень даної проблематики.

Юлею Петрівною *вперше*: теоретично обґрунтовано, розроблено та експериментально перевірено модель підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, яка складається з теоретичного, операційно-творчого та рефлексивно-оцінного блоків, реалізується завдяки створенню педагогічних умов, забезпечує сформованість у майбутніх учителів хореографії готовності до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів та передбачає запровадження відповідного ресурсного забезпечення (зміст, форми, методи навчання); визначено сутність поняття «підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів»; *уточнено* термінологічний апарат у контексті підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, а саме сутність понять: «готовність майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів», «художньо-творчі здібності молодших школярів у процесі хореографічної діяльності»; *удосконалено* зміст навчання майбутніх учителів хореографії у процесі вивчення фахових дисциплін.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Дисертаційна робота містить у своїй структурі три розділи, кожний з яких характеризується певним внеском у розвиток теорії і методики професійної освіти.

У вступі дослідницею кваліфіковано виявлено й обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, основні напрями дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про апробацію й запровадження авторського доробку, що дозволяє охарактеризувати науково-пояснювальний апарат як продуманий і обґрунтований.

У першому розділі досліджено проблему підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів у психолого-педагогічній літературі; достатньо чітко подано характеристику понять дослідження; докладно розглянуто стан підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів у педагогічних ВНЗ України.

Автором встановлено, що домінантою сучасної освітньої парадигми стає орієнтація на формування творчого потенціалу педагога; його світобачення, орієнтоване на креативність. Осмислення сутності підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів дозволило дисертантці визначити тезаурус понять дослідження, який складається з двох груп: перша – пов'язані з професійною підготовкою майбутніх учителів мистецьких дисциплін, зокрема вчителів хореографії; друга – відображають процес розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів. Теоретичний аналіз проблеми дослідження дозволив сформулювати авторське визначення поняття «підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів» як процес формування особистості педагога, що проявляється в здатності визначати метою професійної діяльності розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів засобами хореографії, урахувавши їх індивідуально-вікові особливості; обрати способи досягнення цієї мети; здійснювати самоаналіз; прогнозувати шляхи та засоби підвищення його продуктивності. Представлено компоненти готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів: мотиваційно-особистісний, процесуально-діяльнісний, творчо-рефлексивний.

У другому розділі відповідно до мети, завдань, теоретичного аналізу і практичного стану дослідженої проблеми грамотно розроблено модель підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів чітко сформульовані педагогічні умови організації такої підготовки. Цільовим призначенням моделі, яка складається з трьох блоків (теоретичний, операційно-творчий, рефлексивно-оцінний) цілком аргументовано визнано формування готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

З-поміж педагогічних умов реалізації моделі, які сприятимуть формуванню готовності майбутніх учителів хореографії до означеної діяльності і відповідають її компонентам, автором виокремлено та схарактеризовано такі провідні як-то: мотивування майбутніх учителів хореографії до мистецько-педагогічної діяльності, яка забезпечує послідовне становлення їх творчої індивідуальності; упровадження інноваційних форм і методів навчання, які безпосередньо впливають на формування готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів; активізація рефлексивної діяльності студентів-хореографів щодо можливостей розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів у процесі хореографічної діяльності.

У *третьому розділі* представлено дослідно-експериментальну перевірку ефективності моделі підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів, зокрема описано методику проведення експериментального дослідження, докладно розкрито поетапне впровадження моделі підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів та подано перевірку її ефективності.

У межах експерименту спостерігалась цілком доречно гнучкість переходу від одного етапу до іншого або їх перетин, що обумовлювало тісний взаємозв'язок і сприяло ефективності впровадження моделі підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів.

Зміст експериментальної роботи на усіх етапах формувального експерименту репрезентовано впровадженням у процес фахової підготовки майбутніх учителів хореографії грамотно підібраних навчально-методичних матеріалів, спрямованих на активізацію їх власного творчого потенціалу та активне особистісно-професійне зростання.

Виявлення рівнів готовності майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів здійснювалося за допомогою адекватно підібраних методів діагностування відповідно критеріям досліджуваної якості. На контрольному етапі здійснено систематизацію, оцінювання, статистичне опрацювання, аналіз та узагальнення результатів дослідницької роботи.

Загальні висновки логічно впливають зі змісту роботи, у концентрованому вигляді відображають основні результати дослідження відповідно до його завдань. У роботі зроблені відповідні узагальнення й висновки, правильно оформлені додатки та список використаних джерел.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Аналіз публікацій Ю.П.Тараненко засвідчив їхню відповідність (кількісну і якісну) вимогам до оприлюднення результатів кандидатського дослідження. Зокрема, серед загальної кількості робіт (16) у контексті презентації авторських ідей особливо вирізняються: 6 статей у наукових фахових виданнях України з психолого-педагогічних наук, 1 стаття в зарубіжному науковому виданні, 8 тез доповідей у матеріалах конференцій.

Практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Ми вбачаємо практичне значення дослідження передусім, у розробленні та впровадженні в процес підготовки майбутніх учителів хореографії: *навчально-методичного посібника «Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів у процесі хореографічної діяльності»; навчально-методичних комплексів з дисциплін «Теорія і методика сучасного танцю», «Теорія і методика роботи з дитячим хореографічним колективом», «Шкільний курс хореографії та методика навчання»; відеозразків уроків хореографії для дітей молодшого шкільного віку в інтернет мережі YouTube; персонального*

блогу з розповсюдження досвіду «Розвиток художньо-творчих здібностей молодших школярів на уроках хореографії».

Результати дослідження належним чином апробовані і впроваджені в освітянську практику. Зокрема, основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались і обговорювались на 17 конференціях і семінарах різного рівня. Впровадженням охоплено декілька регіонів України, про що свідчать 4 акти з вищих педагогічних закладів освіти. Є гарні перспективи для подальшого поширення отриманих результатів дослідження в освітянській практиці України.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Дискусійні положення та зауваження

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне, у контексті наукової дискусії, висловити ряд зауважень і побажань:

1. Певного уточнення потребує визначення третьої педагогічної умови, адже мова йде про рефлексію мистецько-педагогічної діяльності майбутніх учителів хореографії, а не про можливість розвитку творчого потенціалу молодших школярів. В тексті дисертації автор цілком слушно підкреслює, що «професійна рефлексія майбутнього вчителя хореографії є самопізнанням, оцінкою й аналізом свого професійного «Я», пошуком особистісного сенсу мистецько-педагогічної діяльності – від змісту окремих дій і вчинків до її суті».

2. У формулюванні науково-понятійного апарату дослідження залишається не зрозумілим співвідношення педагогічних умов формування вказаної якості та моделі її формування (розбіжність у формулюванні 3-го завдання та назв підрозділів 2.2. та 2.3.).

3. За логікою проведеного дослідження доцільним було б у змісті дисертації змінити порядок представлення підрозділів 2.1.(«Модель підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів», у якій вже представлені ці педагогічні умови) та 2.2.(«Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів»).

4. При формулюванні концептуальної ідеї наукового дослідження (с.4), на наш погляд, не доцільно послуговуватися такими оціночними визначеннями опису педагогічного факту як-то: яскравіший, гармонійніше, своєрідніше, цікавішим.

5. Також у тексті дисертації та в авторефераті бажано б було представити данні змін, що відбулися на експериментальному етапі дослідження, за окремими показниками та критеріями, без їх зведення до загальних рівнів.

Проте, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

Загальні висновки і оцінка дисертації

Рецензована робота характеризується глибиною теоретичного аналізу і вагомістю методичних пропозицій. Це завершена науково-дослідна робота, виконана в контексті нових наукових підходів до професійної освіти. Враховуючи актуальність теми, наукову новизну отриманих результатів та їхню практичну значущість, а також відповідність поданої роботи вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. №567 до кандидатських дисертацій, вважаємо, що дисертація «Підготовка майбутніх учителів хореографії до розвитку художньо-творчих здібностей молодших школярів», подану на здобуття сприятиме якісним змінам у професійній підготовці педагогічних кадрів для початкової освіти в Україні, а її автор – Тараненко Юлія Петрівна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор
завідувач кафедри початкової освіти,
природничих і математичних дисциплін
та методик їх викладання
Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г.Корolenка

Федій О.А.

